Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL JEAN RICHARD DE LA TOUR
prezentate la 9 noiembrie 2023 [1]

Cauzele conexate C-608/22 și C-609/22

AH (C-608/22),
FN (C-609/22),
cu participarea
Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl

[cereri de decizie preliminară formulate de Verwaltungsgerichtshof (Curtea Administrativă, Austria)]

„Trimitere preliminară – Spațiul de libertate, securitate și justiție – Directiva 2011/95/UE – Standarde referitoare la acordarea unei protecții internaționale și la conținutul protecției acordate – Articolul 9 alineatul (1) litera (b) – Noțiunea de «acte de persecuție» – Acumulare de acte și de măsuri discriminatorii adoptate în privința fetelor și a femeilor – Modalități de apreciere a nivelului de gravitate necesar – Articolul 4 alineatul (3) – Evaluare a cererii la nivel individual – Luare în considerare a genului, cu excepțarea altor elemente proprii situației personale – Marja de apreciere a statelor membre”

I. Introducere

1. De la revenirea regimului taliban în Afganistan, situația fetelor și a femeilor din această țară s-a deteriorat rapid, până la punctul în care se poate vorbi despre negarea însăși a identității lor. Pentru a nu fi supuse acestei situații intolerabile, unele fete și femei afgane fug din țara lor sau refuză să se întoarcă acolo și încearcă să obțină azil în special în Uniunea Europeană. Confruntate cu această situație, autoritățile statelor membre ezită între a acorda statutul de refugiat acestor femei numai în considerarea sexului lor și a cerceta individual dacă există un risc de persecuție.

2. Prezenta cauză va permite Curții să clarifice această situație.

3. Mai precis, prin prezentele trimiteri preliminare, se solicită Curții să precizeze care sunt modalitățile de apreciere a existenței temerii fondate de a suferi un „act de persecuție” în sensul articolului 9 din Directiva 2011/95/UE [2] atunci când cererea de protecție internațională este

[1] Limba originală: franceza.

[2] Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind standardele referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de protecție internațională, la un statut uniform pentru refugiați sau pentru persoanele eligibile pentru obținerea de protecție subsidiară și la conținutul protecției acordate (JO 2011, L 337, p. 9).

depusă de o femeie pentru motivul că riscă să fie expusă, în cazul întoarcerii în țara sa de origine, unei acumulări de acte și de măsuri discriminatorii care îi restrâng exercitarea drepturilor civile, politice, economice, sociale și culturale.

4. În special, Verwaltungsgerichtshof (Curtea Administrativă, Austria) solicită Curții să stabilească dacă acte precum cele care au fost adoptate de regimul taliban începând cu 15 august 2021, care restrâng accesul fetelor și femeilor la educație, la desfășurarea unei activități profesionale și la îngrijiri medicale, limitând participarea acestora la viața publică și politică, precum și libertatea lor de circulație și practicarea unei activități sportive, și care le impun totodată să își acopere complet corpul și fața și le privează de protecție împotriva violențelor pe motive de gen și a violenței domestice, pot fi considerate, având în vedere efectul lor cumulat și intensitatea lor, un „act de persecuție” în sensul articolului 9 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2011/95. În acest context, Curtea este, așadar, invitată să completeze principiile pe care le-a stabilit deja în Hotărârea din 5 septembrie 2012, Y și Z [3], și în Hotărârea din 7 noiembrie 2013, X și alții [4], în ceea ce privește interpretarea noțiunii de „acte de persecuție” în sensul articolului 9 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2004/83/CE [5], care a fost abrogată și înlocuită prin Directiva 2011/95, articolul 9 fiind redactat în aceste două directive într-un mod aproape identic.

5. În plus, instanța de trimitere solicită Curții să stabilească dacă, în cadrul examinării statutului individual și a situației personale a solicitantei, necesară pentru evaluarea individuală a cererii de protecție internațională, autoritatea competentă poate reține existența temerii fondate ca aceasta să sufere un astfel de act de persecuție din cauza genului său, fără a trebui să cerceteze alte elemente proprii situației sale personale.

6. Această a doua întrebare, referitoare la întinderea evaluării individuale impuse de legiuitorul Uniunii la articolul 4 alineatul (3) din Directiva 2011/95, se înscrie într-un context special. Astfel, anumite state membre, precum Regatul Suediei [6] și Regatul Danemarcei [7] sau chiar Republica Finlanda [8], au decis deja să acorde statutul de refugiat resortisantelor afgane într-un mod cvasiautomat, exclusiv din motive de gen, aceste state înscriindu-se astfel în linia celor care, din luna august 2021, intenționau să pună în aplicare regimul de protecție temporară instituit prin Directiva 2001/55/CE [9]. În ceea ce privește Agenția Uniunii Europene pentru Azil (AUEA), aceasta concluzionează în ultimul său raport de informare privind situația din Afganistan (2023) că temerea fondată de persecuție va fi *în general* stabilită pentru fetele și femeile afgane în raport

[3] C-71/11 și C-99/11, denumită în continuare „Hotărârea Y și Z”, EU:C:2012:518. Această hotărâre se referă la evaluarea unei cereri de protecție internațională întemeiate pe un risc de persecuție ca urmare a religiei solicitantului. A se vedea de asemenea Hotărârea din 4 octombrie 2018, Fathi (C-56/17, EU:C:2018:803).

[4] C-199/12-C-201/12, EU:C:2013:720. Această hotărâre se referă la evaluarea unei cereri de protecție internațională întemeiate pe un risc de persecuție ca urmare a homosexualității solicitantului.

[5] Directiva Consiliului din 29 aprilie 2004 privind standardele minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul de refugiat sau persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională și referitoare la conținutul protecției acordate (JO 2004, L 304, p. 12, Ediție specială, 19/vol. 7, p. 52).

[6] A se vedea comunicatele Migrationsverket (Oficiul pentru Migrație, Suedia) din 7 decembrie 2022, intitulate „Women from Afghanistan to be granted asylum in Sweden” și „Being a woman from Afghanistan is enough to get protection”.

[7] A se vedea comunicatul Flygtningenævnet (Comisia pentru Refugiați, Danemarca) din 30 ianuarie 2023, disponibil la următoarea adresă de internet: Flygtningenævnet giver asyl til kvinder og piger fra Afghanistan - Fln.

[8] A se vedea comunicatul Maahanmuuttovirasto (Oficiul Național pentru Imigrație, Finlanda) din 15 februarie 2023, intitulat „Refugee Status to Afghan Women and Girls”.

[9] Directiva Consiliului din 20 iulie 2001 privind standardele minime pentru acordarea protecției temporare, în cazul unui aflux masiv de persoane strămutate, și măsurile de promovare a unui echilibru între eforturile statelor membre pentru primirea acestor persoane și suportarea consecințelor acestei primiri (JO 2001, L 212, p. 12, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 179). A se vedea, în urma observației formulate la 19 august 2021 de Josep Borrell, Înaltul Reprezentant al Uniunii Europene pentru afaceri externe și politica de securitate, vicepreședinte al Comisiei, Rezoluția Parlamentului European din 16 septembrie 2021 privind situația din Afganistan [2021/2877(RSP), punctul 41].

cu măsurile adoptate de regimul taliban [10], Înaltul Comisariat al Organizației Națiunilor Unite pentru Refugiați (UNHCR) subliniind de asemenea, în declarația sa emisă în contextul prezentelor trimiteri preliminare, că există *o prezumție de recunoaștere a statutului de refugiat* în privința fetelor și a femeilor afgane [11].

7. În prezentele concluzii, vom expune motivele pentru care considerăm că măsurile indicate de instanța de trimitere constituie un „act de persecuție", în sensul articolului 9 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2011/95. Vom explica faptul că discriminarea gravă, sistematică și instituționalizată exercitată în privința fetelor și a femeilor afgane are drept consecință privarea acestora de drepturile lor cele mai importante pentru viața în societate și aduce atingere respectării depline a demnității umane, astfel cum a fost consacrată la articolul 2 TUE, precum și la articolul 1 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene [12].

8. Vom prezenta de asemenea motivele pentru care considerăm că nimic nu împiedică autoritatea competentă să rețină existența temerii fondate de persecuție exclusiv pe baza genului solicitantei, fără a trebui să cerceteze alte elemente proprii situației sale personale.

II. Cadrul juridic

A. CEDO

9. Articolul 15 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale [13], intitulat „Derogare în caz de stare de urgență", prevede la paragrafele 1 și 2:

„1. În caz de război sau de alt pericol public ce amenință viața națiunii, orice înaltă parte contractantă poate lua măsuri care derogă de la obligațiile prevăzute de prezenta convenție, în măsura strictă în care situația o cere și cu condiția ca aceste măsuri să nu fie în contradicție cu alte obligații care decurg din dreptul internațional.

2. Dispoziția precedentă nu îngăduie nicio derogare de la articolul 2 [«Dreptul la viață»], cu excepția cazului de deces rezultând din acte licite de război, și nici de la articolul 3 [«Interzicerea torturii»], articolul 4 paragraful 1 [«Interzicerea sclaviei»] și articolul 7 [«Nicio pedeapsă fără lege»]."

B. Directiva 2011/95

10. Considerentul (14) al Directivei 2011/95 enunță:

„Statele membre ar trebui să aibă competența de a prevedea sau de a menține dispoziții mai favorabile pentru resortisanții țărilor terțe sau apatrizii care solicită unui stat membru protecție internațională decât standardele stabilite în prezenta directivă atunci când se consideră că o astfel de solicitare se realizează ca urmare a faptului că persoana în cauză este un refugiat în

[10] A se vedea AUEA, *Country guidance: Afghanistan*, ianuarie 2023, în special punctul 3.15 (p. 23), precum și p. 86 și urm.

[11] A se vedea UNHCR, *Statement on the concept of persecution on cumulative grounds in light of the current situation for women and girls in Afghanistan, issued in the context of the preliminary ruling reference to the Court of Justice of the European Union in the cases of AH and FN v. Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (C-608/22 and C-609/22)*, punctul 5.1.11.

[12] Denumită în continuare „carta".

[13] Semnată la Roma la 4 noiembrie 1950, denumită în continuare „CEDO".

sensul articolului 1 secțiunea A din Convenția [privind statutul refugiaților [14], astfel cum a fost completată prin Protocolul privind statutul refugiaților [15] (denumită în continuare «Convenția de la Geneva»)] sau este o persoană eligibilă pentru obținerea de protecție subsidiară."

11. Articolul 2 litera (d) din această directivă prevede:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

[…]

(d) «refugiat» înseamnă orice resortisant al unei țări terțe care, ca urmare a unei temeri bine fondate de a fi persecutat din cauza rasei sale, a religiei, a naționalității, a opiniilor politice sau a apartenenței la un anumit grup social, se află în afara țării al cărei cetățean este și care nu poate sau, din cauza acestei temeri, nu dorește să solicite protecția respectivei țări sau orice apatrid care, aflându-se din motivele menționate anterior în afara țării în care avea reședința obișnuită, nu poate sau, din cauza acestei temeri, nu dorește să se întoarcă în respectiva țară și care nu intră în domeniul de aplicare al articolului 12."

12. Articolul 3 din directiva menționată, intitulat „Standarde mai favorabile", prevede:

„Statele membre pot adopta sau menține standarde mai favorabile pentru a decide care sunt persoanele care îndeplinesc condițiile de acordare a statutului de refugiat sau care sunt persoanele eligibile pentru obținerea de protecție subsidiară, precum și pentru a stabili conținutul protecției internaționale, în măsura în care respectivele standarde sunt compatibile cu prezenta directivă."

13. Articolul 4 din Directiva 2011/95, intitulat „Evaluarea faptelor și circumstanțelor", are următorul cuprins:

„(1) Statele membre pot considera că este obligația solicitantului să prezinte, de îndată ce este posibil, toate elementele necesare în sprijinul cererii sale de protecție internațională. Statele membre au obligația de a evalua, în cooperare cu solicitantul, elementele relevante ale cererii.

(2) Elementele menționate la alineatul (1) înseamnă informațiile furnizate de solicitant și toate documentele de care acesta dispune privind vârsta sa, trecutul său, inclusiv al rudelor relevante, identitatea, cetățenia sau cetățeniile, țara sau țările, precum și localitatea sau localitățile în care a avut reședința anterioară, cererile anterioare de azil, itinerarul, documentele de călătorie, precum și motivele care justifică cererea de protecție internațională.

(3) Evaluarea unei cereri de protecție internațională se efectuează la nivel individual, luându-se în considerare următoarele elemente:

(a) toate faptele pertinente privind țara de origine în momentul luării unei decizii privind cererea, inclusiv actele cu putere de lege și actele administrative ale țării de origine și de modul lor de aplicare;

[14] Semnată la Geneva la 28 iulie 1951 [*Recueil des traités des Nations unies*, vol. 189, p. 150, nr. 2545 (1954)] și intrată în vigoare la 22 aprilie 1954.

[15] Încheiat la New York la 31 ianuarie 1967 și intrat în vigoare la 4 octombrie 1967.

(b) informațiile și documentele relevante prezentate de solicitant, inclusiv informațiile care permit să se stabilească dacă solicitantul a făcut sau ar putea face obiectul unei persecuții sau al unor vătămări grave;

(c) statutul individual și situația personală a solicitantului, inclusiv factori precum trecutul, sexul și vârsta acestuia, pentru a se stabili dacă, ținând seama de situația personală a solicitantului, actele la care solicitantul a fost sau riscă să fie expus ar putea fi considerate o persecuție sau o vătămare gravă;

[…]”

14. Articolul 9 din această directivă, intitulat „Acte de persecuție”, prevede la alineatele (1) și (2):

„(1) Pentru a fi considerat drept un act de persecuție în sensul articolului 1 secțiunea A din Convenția de la Geneva, acesta trebuie:

(a) să fie suficient de grav prin natura sau prin caracterul său repetat pentru a constitui o încălcare gravă a drepturilor fundamentale ale omului, în special a drepturilor de la care nu este posibilă nicio derogare în temeiul articolului 15 alineatul (2) din [CEDO]; sau

(b) să fie o acumulare de diverse măsuri, inclusiv de încălcări ale drepturilor omului, care să fie suficient de gravă pentru a afecta un individ în mod similar cu cele menționate la litera (a).

(2) Actele de persecuție, în sensul alineatului (1), pot lua printre altele următoarele forme:

(a) acte de violență fizică sau psihică, inclusiv acte de violență sexuală;

(b) măsuri legale, administrative, polițienești și/sau judiciare care sunt discriminatorii în sine sau sunt puse în aplicare în mod discriminatoriu;

(c) urmărirea penală sau sancțiunile care sunt disproporționate sau discriminatorii;

[…]

(f) actele împotriva unor persoane din motive de gen sau actele împotriva copiilor.”

III. Situația de fapt din litigiile principale și întrebările preliminare

15. Reclamanta din litigiul principal în cauza C-608/22, AH, este o resortisantă afgană născută în anul 1995. După ce a intrat în Austria la 31 august 2015, ea a depus o cerere de protecție internațională în acest stat membru. În susținerea cererii sale, reclamanta a arătat printre altele că a fugit din cauza căsătoriei forțate planificate de tatăl său. Reclamanta, pe atunci în vârstă de aproximativ 14 ani, ar fi fugit împreună cu mama sa în Iran, unde ar fi locuit împreună cu cele două surori ale sale până în anul 2015. Ea ar fi depus cererea în Austria întrucât soțul său, cu care s-ar fi căsătorit în timpul unei ședere în Grecia, locuia deja acolo.

16. Reclamanta din litigiul principal în cauza C-609/22, FN, este de asemenea o resortisantă afgană născută în anul 2007. Ea a depus o cerere de protecție internațională în Austria în anul 2020. Ea a susținut că nu a locuit niciodată în Afganistan. În ultimul rând, ar fi locuit împreună

cu mama și cu cele două surori ale sale în Iran, țară din care ar fi fugit pentru motivul că membrii familiei sale nu dispuneau în acest stat de un permis de ședere și nu erau autorizați să lucreze și nu putea fi ea însăși școlarizată. Ea a arătat că, în cazul întoarcerii în Afganistan, ar fi expusă ca femeie unui risc de răpire, nu ar putea merge la școală și riscă să nu se poată întreține în lipsa unei familii la fața locului. FN a arătat de asemenea, în susținerea cererii sale, că dorea să trăiască liber și să beneficieze de aceleași drepturi ca și bărbații.

17. Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (Oficiul Federal pentru Străini și Azil, Austria) a apreciat că argumentele invocate de AH privind motivul fugii nu erau credibile și că FN nu era expusă unui risc real de persecuție în Afganistan, având în vedere rapoartele disponibile la momentul deciziei, și anume în luna octombrie 2020. Această autoritate a respins astfel cererea de acordare a statutului de refugiat, în sensul articolului 2 litera (e) din Directiva 2011/95 în ambele situații. Totuși, ea le-a acordat lui AH și lui FN beneficiul protecției subsidiare pentru motivul că, în lipsa unei rețele sociale în Afganistan, ele ar fi expuse unor dificultăți de natură economică și socială în cazul în care s-ar întoarce acolo.

18. AH și FN au introdus fiecare o acțiune împotriva deciziilor prin care li s-a respins cererea de acordare a statutului de refugiat la Bundesverwaltungsgericht (Tribunalul Administrativ Federal, Austria), susținând printre altele că, în urma preluării puterii de către regimul taliban în vara anului 2021, situația în Afganistan s-a schimbat în așa fel încât femeile sunt expuse în prezent unor persecuții de mare amploare. FN consideră că simplul fapt de a fi o femeie afgană ar trebui să conducă la acordarea statutului de refugiat, după cum ar fi admis Verwaltungsgerichtshof (Curtea Administrativă) în jurisprudența sa din perioada precedentei preluări de putere de către talibani.

19. Bundesverwaltungsgericht (Tribunalul Administrativ Federal) a respins aceste două acțiuni ca fiind nefondate, arătând printre altele că, având în vedere condițiile de viață ale reclamantelor în Austria, ele nu și-au însușit un „stil de viață occidental” care să fi devenit o componentă atât de esențială a identității lor încât să le fie imposibil să renunțe la acesta pentru a evita amenințări cu persecuția în țara de origine.

20. AH și FN au introdus fiecare recurs la Verwaltungsgerichtshof (Curtea Administrativă), susținând din nou că situația femeilor în cadrul noului regim taliban justifica, prin ea însăși, să li se acorde statutul de refugiat.

21. În aceste condiții, Verwaltungsgerichtshof (Curtea Administrativă) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare, identice în cele două cauze:

„1) Acumularea de măsuri luate, încurajate sau tolerate într-un stat de un agent care exercită *de facto* puterea guvernamentală și care constau în special în faptul că, în ceea ce privește femeile,

– ele sunt excluse de la participarea la funcțiile politice și de la procesele decizionale politice;

– nu le sunt puse la dispoziție mijloace juridice pentru a beneficia de protecție împotriva violenței bazate pe gen și a violenței domestice;

– ele sunt expuse, în general, riscului unor căsătorii forțate; chiar dacă astfel de căsătorii au fost interzise de agentul care exercită *de facto* puterea guvernamentală, femeilor nu li se acordă o protecție efectivă împotriva căsătoriilor forțate, iar astfel de căsătorii sunt uneori

încheiate cu participarea unor persoane învestite *de facto* cu putere de stat, cunoscând că este vorba despre o căsătorie forțată;

– ele nu pot desfășura o activitate profesională sau pot desfășura o astfel de activitate într-o măsură limitată și în principal la domiciliu;

– le este îngreunat accesul la instituțiile sanitare;

– le este refuzat accesul la educație, în totalitate sau în mare măsură (de exemplu, fetele au dreptul să urmeze doar învățământul primar);

– ele nu se pot afla sau nu se pot deplasa în locuri publice fără a fi însoțite de un bărbat (aflat într-o anumită legătură de rudenie), în orice caz, dacă depășesc o anumită distanță față de locul de reședință;

– ele sunt obligate să își acopere complet corpul și să poarte un văl pe față în public;

– nu pot practica niciun sport,

în sensul articolului 9 alineatul (1) litera (b) din Directiva [2011/95], trebuie să fie considerată suficient de gravă pentru a afecta o femeie în mod similar cu cele menționate la articolul 9 alineatul (1) litera (a) din această directivă?

2) Pentru a acorda statutul de beneficiar al dreptului de azil unei femei, este suficient ca ea să fie afectată de aceste măsuri în statul de origine numai în considerarea sexului său sau, pentru a aprecia dacă aceste măsuri – considerate sub forma lor acumulată – o afectează, în sensul articolului 9 alineatul (1) litera (b) din Directiva [2011/95], este necesară examinarea situației sale individuale?”

22. Prin decizia președintelui Curții din 13 octombrie 2022, aceste cauze au fost conexate pentru buna desfășurare a fazei scrise și orale a procedurii, precum și în vederea pronunțării deciziei Curții.

23. Reclamantele, guvernul austriac, cel belgian, cel spaniol și cel francez, precum și Comisia Europeană au depus observații scrise.

IV. Analiză

24. În conformitate cu articolul 2 litera (d) din Directiva 2011/95, recunoașterea statutului de refugiat presupune ca resortisantul țării terțe în cauză să se confrunte cu o temere fondată de a fi persecutat în țara sa de origine din cauza rasei sale, a religiei, a naționalității, a opiniilor politice sau a apartenenței la un anumit grup social.

25. Pentru a acorda statutul de refugiat, autoritatea competentă trebuie, așadar, să ajungă la concluzia că există o persecuție sau un risc de persecuție în privința persoanei interesate.

26. Pe de o parte, din coroborarea articolelor 9 și 10 din Directiva 2011/95 rezultă că noțiunea de „persecuție” se compune din două elemente.

27. Primul este elementul material. Este vorba despre „actul de persecuție” definit la articolul 9 din directiva menționată. Acest element este determinant, întrucât stă la baza temerii individului și explică imposibilitatea sau refuzul acestuia de a solicita protecția țării sale de origine. Prin intermediul primei întrebări preliminare, instanța de trimitere urmărește astfel să stabilească dacă măsurile discriminatorii adoptate de regimul taliban în privința fetelor și a femeilor ating nivelul de gravitate impus de articolul 9 din directiva respectivă pentru a fi calificate drept „acte de persecuție”. Al doilea este elementul intelectual. Este vorba despre motivul, prevăzut la articolul 10 din aceeași directivă, pentru care este săvârșit sau aplicat actul sau ansamblul de acte ori de măsuri. Acest din urmă element nu este în discuție în prezentele cauze.

28. Pe de altă parte, autoritatea competentă trebuie să examineze, pe baza unei evaluări a faptelor și a circumstanțelor care însoțesc cererea de protecție internațională impuse de articolul 4 din Directiva 2011/95, dacă temerea solicitantului de a fi persecutat după întoarcerea în țara sa de origine este fondată. Prin intermediul celei de a doua întrebări preliminare, instanța de trimitere ridică problema dacă, având în vedere în special articolul 4 alineatul (3) din această directivă, o femeie afgană poate beneficia de protecție internațională fără să se efectueze o examinare individuală a situației sale, ținând seama de faptul că anumite femei ar putea să nu respingă sau chiar să aprobe măsurile adoptate sau tolerate de talibani, care ar putea astfel să nu aibă incidență asupra situației concrete a acestor femei.

A. Conținutul noțiunii de „acte de persecuție” în sensul articolului 9 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2011/95 (prima întrebare)

29. Prin intermediul primei întrebări preliminare, instanța de trimitere solicită în esență Curții să stabilească dacă articolul 9 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2011/95 trebuie interpretat în sensul că actele și măsurile discriminatorii care impun fetelor și femeilor restricții grave privind libertatea lor de mișcare, participarea lor la viața publică și politică, accesul la educație și la îngrijiri medicale, desfășurarea unei activități profesionale și a unei activități sportive, privându-le totodată de protecție împotriva violenței bazate pe gen și a violenței domestice și impunându-le un cod vestimentar care le obligă să își acopere complet corpul și să poarte un văl pe față, constituie un „act de persecuție”.

1. Observații introductive

30. În observații, AH, guvernul belgian, precum și Comisia exprimă îndoieli cu privire la conținutul acestei întrebări.

31. În primul rând, Comisia și guvernul belgian subliniază că nu este de competența Curții să se pronunțe, *in abstracto*, cu privire la aspectul dacă acumularea măsurilor indicate în mod expres de instanța de trimitere constituie un „act de persecuție”, în sensul articolului 9 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2011/95. Este adevărat că, în conformitate cu articolul 4 din această directivă și cu articolul 10 alineatul (3) din Directiva 2013/32/UE[16], această apreciere ține numai de responsabilitatea autorității competente, care trebuie să aprecieze nevoile de protecție internațională ale solicitantului în urma unei examinări adecvate, complete și actualizate.

[16] Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 privind procedurile comune de acordare și retragere a protecției internaționale (JO 2013, L 180, p. 60).

32. Totuși, nu considerăm că prima întrebare preliminară este adresată în acești termeni. Astfel, instanța de trimitere urmărește doar să înțeleagă modul în care trebuie apreciată gravitatea acestor măsuri care rezultă din efectul lor cumulat, în comparație cu nivelul de gravitate impus de articolul 9 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2011/95. După cum demonstrează utilizarea adverbului „în special” în formularea acestei întrebări, instanța respectivă nu a intenționat să enumere toate măsurile la care pot fi expuse resortisantele afgane în cazul întoarcerii în țara lor de origine. Amploarea acestor măsuri se intensifică în mod regulat, după cum ilustrează ultimul raport de informare privind situația din Afganistan (2023) al AUEA [17], precum și decretul recent adoptat de regimul taliban prin care se dispune închiderea saloanelor de înfrumusețare, singurul loc „public” în care femeile se mai puteau întâlni. Instanța menționată este conștientă că, deși respectivele măsuri, luate în considerare izolat, trebuie dezaprobate, ele nu constituie o atingere adusă unui drept absolut precum cel prevăzut la articolul 15 paragraful 2 din CEDO și pentru care nu este posibilă nicio derogare, dar, luate în ansamblu, ar putea să nu fie considerate ca atingând nivelul de gravitate impus potrivit articolului 9 alineatul (1) litera (a) din această directivă.

33. În al doilea rând, AH susține în observațiile sale că nu este necesar să se examineze măsurile discriminatorii menționate de instanța de trimitere din perspectiva articolului 9 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2011/95, întrucât fetele și femeile afgane sunt expuse totodată unor acte care le afectează în mod grav drepturile fundamentale în sensul articolului 9 alineatul (1) litera (a) din această directivă. Este evident astfel că actele de violență bazate pe gen și actele de violență domestică, pe care acestea riscă să le sufere în cazul întoarcerii în țara lor de origine, pot constitui, fie prin natura, fie prin repetarea lor o „încălcare gravă a drepturilor fundamentale ale omului” și, așadar, un act de persecuție în sensul dispoziției menționate [18].

34. Nu există vreo îndoială nici că procedurile și sancțiunile la care se expun resortisantele afgane atunci când nu respectă cerințele care le sunt impuse pot constitui, prin ele însele, un act de persecuție în sensul articolului 9 alineatul (1) litera (a), în măsura în care se pot concretiza în atingeri grave și intolerabile aduse ființei umane.

35. Subliniem totuși că întrebările preliminare privesc calificarea măsurilor discriminatorii adoptate în privința fetelor și a femeilor afgane în raport cu articolul 9 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2011/95 și că autoritatea competentă este obligată să efectueze o caracterizare completă a actelor de persecuție sau a atingerilor grave pe care solicitanta riscă să le sufere în cazul în care este trimisă în țara sa de origine.

36. Pe de o parte, din cerințele prevăzute la articolul 4 din Directiva 2011/95 rezultă că autoritatea națională competentă este obligată să efectueze o examinare adecvată și eficientă a cererii de protecție internațională pentru a garanta o evaluare completă a nevoilor de protecție a persoanei în cauză. Astfel, Curtea a statuat, în Hotărârea Y și Z, „că, atunci când o autoritate competentă efectuează, în conformitate cu articolul 4 alineatul (3) din [această] directivă, o evaluare individuală a unei cereri de protecție internațională, aceasta trebuie să țină seama de *toate actele la care solicitantul a fost expus sau riscă să fie expus*, pentru a stabili dacă, având în vedere situația sa personală, aceste acte pot fi considerate persecuție în sensul *articolului 9 alineatul (1) din directiv[a menționată]*” [19].

[17] A se vedea nota de subsol 10 din prezentele concluzii.

[18] Ne referim la Concluziile noastre prezentate în cauza Intervyuirasht organ na DAB pri MS (Femei victime ale violenței domestice) (C-621/21, EU:C:2023:314, nota de subsol 17).

[19] A se vedea punctul 68 din această hotărâre. Sublinierea noastră.

37. Pe de altă parte, aceasta trebuie să permită evitarea situațiilor delicate în care s-ar considera, în temeiul articolului 11 alineatul (1) litera (e) din Directiva 2011/95, că persoana interesată încetează să mai fie o persoană care poate beneficia de statutul de refugiat ca urmare a unei schimbări a circumstanțelor în țara sa de origine și, prin urmare, i s-ar retrage prematur acest statut în urma unei caracterizări insuficiente a riscurilor.

38. În aceste împrejurări, deși este evident că anumite măsuri discriminatorii în cauză constituie în mod flagrant un act de persecuție în sensul articolului 9 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2011/95, revine autorității naționale competente sarcina de a stabili, în urma aprecierii riscurilor, în ce măsură solicitantele pot să sufere și acte de persecuție care intră sub incidența articolului 9 alineatul (1) litera (b) din aceasta [20].

2. Cu privire la fond

39. Articolul 9 din Directiva 2011/95 definește elementele care permit să se considere un act drept persecuție în sensul articolului 1 secțiunea A din Convenția de la Geneva [21].

40. Articolul 9 alineatul (1) din această directivă privește cerințele referitoare la natura și la gravitatea actului, în timp ce articolul 9 alineatul (2) din directiva menționată enumeră, în mod neexhaustiv, formele pe care le poate lua un act de persecuție.

41. În speță, nu există nicio îndoială că măsurile la care se referă instanța de trimitere intră în sfera acestei enumerări, interpretarea articolului 9 alineatul (2) din Directiva 2011/95 nefiind în discuție în cazul de față. De fapt, legiuitorul Uniunii nu intenționează să limiteze actele de persecuție la actele de violență fizică, ci urmărește, printr-un text suficient de deschis și de adaptabil, să reflecte forme de persecuție extrem de variate și în constantă evoluție [22]. Astfel, în conformitate cu articolul 9 alineatul (2) literele (b), (c) și (f) din această directivă, actele de persecuție pot lua „printre altele” forma unor „măsuri legale, administrative, polițienești și/sau judiciare care sunt discriminatorii în sine sau sunt puse în aplicare în mod discriminatoriu”, a unor „urmărir[i] penal[e] sau sancțiuni[…] care sunt disproporționate sau discriminatorii” și a unor „acte[…] împotriva unor persoane din motive de gen sau acte[…] împotriva copiilor”.

42. Însă pot atinge aceste măsuri nivelul de gravitate impus de articolul 9 alineatul (1) din Directiva 2011/95?

43. Acest articol introduce o distincție după cum actul în discuție încalcă drepturile fundamentale ale omului [litera (a)] sau celelalte drepturi ale omului [litera (b)].

[20] Nu considerăm că utilizarea conjuncției „sau” la articolul 9 alineatul (1) din Directiva 2011/95 se opune unei astfel de interpretări.

[21] Această convenție nu definește noțiunea de „acte de persecuție”. Numai articolul 1 secțiunea A alineatul (2) primul paragraf prevede că termenul „refugiat” acoperă orice persoană care, în urma „unor temeri justificate de a fi *persecutată* [din cauza] rasei, religiei, naționalității, apartenenței la un anumit grup social sau opiniilor sale politice, se află în afara țării a cărei cetățenie o are și care nu poate sau, [din cauza] acestei temeri, nu dorește protecția acestei țări” (sublinierea noastră).

[22] A se vedea, în ceea ce privește Directiva 2004/83, comentariile Comisiei privind articolul 11, intitulat „Natura persecuției” (devenit articolul 9 din Directiva 2004/83), în Propunerea de directivă a Consiliului prezentată la 12 septembrie 2001 privind standardele minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul de refugiat sau persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională și referitoare la conținutul protecției acordate [COM(2001) 510 final].

44. În ceea ce privește, într-o primă etapă, articolul 9 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2011/95, acesta prevede că actul în discuție trebuie „să fie suficient de grav prin natura sau prin caracterul său repetat pentru a constitui o încălcare gravă a drepturilor fundamentale ale omului, în special a drepturilor de la care nu este posibilă nicio derogare în temeiul articolului 15 alineatul (2) din [CEDO]” [23].

45. Un act care poate să nu fie suficient de grav prin natura sa pentru a constitui o încălcare gravă a drepturilor fundamentale ale omului poate, prin caracterul său repetat, să atingă acest nivel de gravitate și să constituie o astfel de încălcare.

46. Drepturile prevăzute la articolul 15 paragraful 2 din CEDO sunt drepturile numite „absolute” sau „inalienabile” ale oricărui individ. Nu li se poate aduce nicio limitare, nici chiar în cazul unui pericol public excepțional „ce amenință viața națiunii”. Este vorba despre dreptul la viață, despre dreptul de a nu fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante, despre dreptul de a nu fi ținut în sclavie sau în condiții de aservire, precum și despre dreptul de a nu fi arestat sau deținut în mod arbitrar [24]. În Poziția comună 96/196/JAI [25], Consiliul definise deja noțiunea de „persecuție” ca vizând faptele care constituie un atac esențial la adresa drepturilor omului, precum dreptul la viață, dreptul la libertate sau la integritate fizică, ori care nu permit în mod vădit persoanei care le-a suferit să continue să trăiască în țara sa de origine [26]. În conformitate cu articolul 9 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2011/95, actul de persecuție trebuie, așadar, să constituie o atingere gravă și intolerabilă adusă ființei umane și în special drepturilor sale celor mai importante.

47. Cu toate acestea, după cum a arătat Curtea, articolul menționat face trimitere la articolul 15 paragraful 2 din CEDO „în mod generic” pentru a stabili care sunt actele care trebuie considerate în special ca fiind o persecuție [27]. Rezultă că, atunci când solicitantul își întemeiază cererea de protecție internațională pe o atingere adusă unui drept absolut prevăzut de această dispoziție, existența persecuției este stabilită *ipso facto*, din moment ce această atingere este inspirată de motive legate de rasă, religie, naționalitate, opinii politice sau apartenență a acestuia din urmă la un anumit grup social.

48. În schimb, atunci când solicitantul își întemeiază cererea pe o atingere adusă unui drept fundamental care nu este un drept absolut, Curtea consideră că o asemenea atingere nu obligă în sine autoritatea competentă să îi acorde statutul de refugiat [28]. Curtea consideră că această încălcare trebuie să atingă un „anumit nivel de gravitate” [29] care „afectează semnificativ persoana vizată” [30]. Potrivit Curții, trebuie să se examineze, așadar, dacă această atingere nu constituie o

[23] A se vedea Hotărârea Y și Z (punctul 57).

[24] Aceste drepturi sunt menționate la articolele 2 și 3, la articolul 4 paragraful 1 și, respectiv, la articolul 7 din CEDO, precum și la articolele 2 și 4, la articolul 5 alineatul (1) și la articolul 49 din cartă.

[25] Poziția comună din 4 martie 1996 definită de Consiliu în temeiul articolului K.3 din Tratatul privind Uniunea Europeană referitoare la aplicarea armonizată a definiției termenului „refugiat” în sensul articolului 1 din Convenția de la Geneva din 28 iulie 1951 privind statutul refugiaților (JO 1996, L 63, p. 2, Ediție specială, 19/vol. 1, p. 14).

[26] A se vedea punctul 4 din această poziție comună. Arătăm că, în anul 2001, în cadrul lucrărilor Consiliului privind propunerea de directivă citată la nota de subsol 22 din prezentele concluzii, legiuitorul Uniunii s-a referit la drepturile fundamentale ale omului insistând mai întâi pe „viața, libertatea sau […] integritatea fizică”, înainte de a avea în vedere, în urma rezervelor exprimate de anumite state membre, drepturile care nu pot face obiectul niciunei derogări în temeiul articolului 15 paragraful 2 din CEDO (a se vedea documentele disponibile pe site-ul internet al Consiliului cu numerele de referință 13620/01, 11356/02, 12620/02 și 13648/02).

[27] A se vedea Hotărârea Y și Z (punctul 57).

[28] A se vedea Hotărârea Y și Z (punctul 58).

[29] A se vedea Hotărârea din 7 noiembrie 2013, X și alții (C-199/12-C-201/12, EU:C:2013:720, punctul 53), precum și Hotărârea din 19 noiembrie 2020, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Serviciu militar și azil) (C-238/19, EU:C:2020:945, punctul 22 și jurisprudența citată).

[30] A se vedea Hotărârea din 4 octombrie 2018, Fathi (C-56/17, EU:C:2018:803, punctul 94 și jurisprudența citată).

limitare legitimă a exercitării dreptului fundamental în discuție, caz în care este exclusă calificarea drept „act de persecuție”[31]. De asemenea, trebuie să se stabilească măsura în care atingerea respectivă poate constitui o încălcare de o asemenea gravitate încât poate să fie *asimilată* sau poate *să fie echivalentă* cu cea a încălcării drepturilor absolute prevăzute la articolul 15 paragraful 2 din CEDO[32]. În acest context, Curtea apreciază că este necesar să se depășească „titulatura” dreptului sau a libertății în discuție pentru a lua în considerare nu numai gravitatea intrinsecă a actului sau a măsurii și efectele care decurg de aici pentru persoana afectată, ci și natura și gravitatea represiunii exercitate asupra persoanei interesate[33]. În Hotărârea Y și Z, precum și în Hotărârea din 4 octombrie 2018, Fathi[34], Curtea a statuat astfel că solicitantul era expus unui act de persecuție în măsura în care, din cauza exercitării libertății sale de religie în țara sa de origine, s-ar expune unui risc real, în special de a fi urmărit penal sau de a fi supus unor tratamente sau pedepse inumane ori degradante care să provină de la unul dintre agenții prevăzuți la articolul 6 din Directiva 2011/95[35].

49. În ceea ce privește, într-o a doua etapă, articolul 9 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2011/95, la care se referă instanța de trimitere, acesta precizează că un act de persecuție poate fi de asemenea o acumulare de diverse măsuri, inclusiv de încălcări ale drepturilor omului, care să fie suficient de gravă pentru a afecta un individ în mod comparabil cu cele indicate la articolul 9 alineatul (1) litera (a) din această directivă.

50. Legiuitorul Uniunii vizează aici acte sau măsuri, inclusiv încălcări ale drepturilor omului care, luate în considerare izolat, nu constituie o încălcare a drepturilor fundamentale ale solicitantului. După cum demonstrează termenii acestei dispoziții, actele sau măsurile respective pot fi echivalente cu o persecuție numai în măsura în care, ca urmare a „acumulării” lor, îl afectează pe solicitant într-un mod comparabil cu o încălcare gravă a unui drept fundamental al omului, în sensul articolului 9 alineatul (1) litera (a) din directiva menționată[36].

51. Acest din urmă element este determinant întrucât trebuie să permită diferențierea noțiunii de „acte de persecuție” de orice altă măsură discriminatorie. Astfel, obiectivul sistemului european comun de azil nu este de a acorda o protecție de fiecare dată când o persoană nu poate să își exercite pe deplin și efectiv, în țara sa de origine, garanțiile care îi sunt recunoscute de cartă sau de CEDO, ci de a restrânge recunoașterea statutului de refugiat la indivizii care riscă să fie expuși la o denegare gravă sau la o încălcare sistemică a drepturilor lor celor mai importante și a căror viață a devenit, ca urmare a acestui fapt, intolerabilă în țara respectivă.

[31] A se vedea Hotărârea Y și Z, în care Curtea a indicat, de exemplu, că „sunt excluse de la bun început actele care constituie limitări ale exercitării dreptului fundamental la libertatea de religie, în sensul articolului 10 alineatul (1) din cartă, prevăzute de lege, care nu încalcă însă acest drept, deoarece sunt prevăzute la articolul 52 alineatul (1) din cartă” (punctul 60).

[32] A se vedea Hotărârea Y și Z, în care Curtea a precizat că, „[d]esigur, nici actele care încalcă dreptul recunoscut la articolul 10 alineatul (1) din cartă, însă a căror gravitate *nu este echivalentă* cu cea a încălcării drepturilor fundamentale ale omului de la care nu este posibilă nicio derogare în temeiul articolului 15 paragraful 2 din CEDO, nu pot fi considerate persecuție, în sensul articolului 9 alineatul (1) din [D]irectiv[a 2004/83] și al articolului 1 secțiunea A din Convenția de la Geneva” (punctul 61, sublinierea noastră).

[33] A se vedea în această privință Hotărârea Y și Z, în care Curtea a precizat că actele care, prin gravitatea lor intrinsecă legată de efectul lor pentru persoana afectată, pot fi considerate persecuție trebuie să fie identificate nu în funcție de elementul libertății de religie căruia îi este adusă atingere, ci în funcție de natura represiunii exercitate asupra persoanei interesate și de consecințele acestei represiuni (punctele 65 și 66).

[34] C-56/17, EU:C:2018:803.

[35] A se vedea Hotărârea Y și Z (punctul 67), precum și Hotărârea din 4 octombrie 2018, Fathi (C-56/17, EU:C:2018:803, punctul 95 și jurisprudența citată).

[36] A se vedea în această privință AUEA, *Qualification for International Protection, Judicial analysis, second edition*, ianuarie 2023 [în special punctul 1.4.3, referitor la articolul 9 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2011/95].

52. Pentru a stabili existența unui act material de persecuție, este, așadar, necesar să se examineze măsura în care restricțiile sau discriminările pe care le suferă solicitantul în exercitarea drepturilor sale, inclusiv a unui drept fundamental, conduc, ca urmare a efectului lor cumulat, la consecințe grave pentru acest solicitant în țara sa de origine, care ating un nivel de gravitate echivalent cu o încălcare gravă a unuia dintre drepturile sale fundamentale [37]. În cadrul Convenției de la Geneva, UNHCR subliniază că nu este posibil să se stabilească o regulă generală în ceea ce privește motivele cumulative care pot conduce la o solicitare valabilă a statutului de refugiat [38]. În opinia sa, o măsură discriminatorie va constitui o persecuție numai în cazul în care determină consecințe care aduc prejudicii grave persoanei afectate, precum restrângeri grave aduse dreptului de a-și câștiga existența, dreptului de a-și practica religia ori de a avea acces la instituțiile de învățământ, și va depinde de toate împrejurările, în special de contextul geografic, istoric și etnologic specific [39].

53. Asemenea principiilor pe care le-a stabilit Curtea în ceea ce privește interpretarea articolului 9 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2011/95, autoritatea competentă trebuie să examineze, având în vedere situația personală a persoanei interesate, situația concretă la care aceasta se expune în țara sa de origine, ținând seama nu numai de natura și de gravitatea măsurilor discriminatorii pe care riscă să le suporte și de consecințele care decurg de aici pentru ea, ci și de natura și de gravitatea sancțiunilor la care aceasta se expune atunci când nu respectă limitările și restricțiile care îi sunt astfel impuse. Amintim că, în conformitate cu jurisprudența Curții, actele care pot fi considerate persecuție în sensul articolului 9 alineatul (1) din Directiva 2011/95 trebuie să fie identificate în funcție de gravitatea măsurilor *și* a sancțiunilor luate sau care pot fi luate față de persoana interesată [40].

54. În speță, nu există nicio îndoială că, independent de natura represiunii la care se expun fetele și femeile afgane în cazul nerespectării cerințelor adoptate de regimul taliban – care pot constitui prin ele însele un act de persecuție în sensul articolului 9 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2011/95, în măsura în care se pot concretiza în atingeri grave și intolerabile aduse ființei umane –, actele și măsurile discriminatorii în discuție ating un nivel de gravitate care echivalează cu cel pe care îl implică încălcarea drepturilor absolute prevăzute la articolul 15 paragraful 2 din CEDO atât prin intensitatea și efectul lor cumulat, cât și prin consecințele pe care le au asupra persoanei afectate.

[37] A se vedea în această privință analiza juridică citată la nota de subsol 36 din prezentele concluzii, în care AUEA arată că „un tratament mai puțin favorabil care decurge din diferențele în ceea ce privește tratamentul diferitor grupuri nu constituie în sine o persecuție. O legislație discriminatorie sau o aplicare discriminatorie a legii nu poate fi considerată un act de persecuție decât dacă există circumstanțe agravante foarte grave, cum ar fi consecințe care aduc prejudicii grave solicitantului". AUEA consideră că „restricțiile grave privind dreptul de a exercita o meserie, de a-și practica religia sau de a avea acces la instituții de învățământ pot – în funcție de împrejurări –, fie în sine, fie prin efectul lor cumulat cu alte restricții, să fie echivalente cu o persecuție în cazul în care afectează un individ într-un mod comparabil cu o încălcare gravă a unui drept fundamental al omului în sensul articolului 9 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2011/95. În acest context, trebuie luate în considerare toate împrejurările individuale și în special efectul acumulării de acte și/sau de măsuri discriminatorii asupra condițiilor de viață ale unei persoane" (traducere liberă) (punctul 1.4.4.3).

[38] A se vedea UNHCR, *Guide des procédures et critères à appliquer pour déterminer le statut de réfugié et principes directeurs sur la protection internationale au regard de la convention [de Genève]*, februarie 2019 (punctele 53-55).

[39] A se vedea UNHCR, *Guide et principes directeurs sur les procédures et critères à appliquer pour déterminer le statut des réfugiés au regard de la convention [de Genève]*, decembrie 2011 (punctele 53-55), precum și UNHCR, *Principes directeurs sur la protection internationale nº 1: La persécution liée au genre dans le cadre de l'article 1A (2) de la [convention de Genève]*,din 8 iulie 2008 (punctul 14).

[40] În Hotărârea Y și Z, Curtea a statuat că o încălcare a dreptului la libertatea de religie poate constitui o persecuție în sensul articolului 9 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2004/83 atunci când solicitantul de azil, din cauza exercitării acestei libertăți în țara sa de origine, se expune unui risc real, în special de a fi urmărit penal sau de a fi supus unor tratamente sau pedepse inumane ori degradante care să provină de la unul dintre agenții prevăzuți la articolul 6 din această directivă (punctul 67). A se vedea de asemenea Hotărârea din 4 octombrie 2018, Fathi (C-56/17, EU:C:2018:803, punctul 95).

55. Restricțiile privind accesul la serviciile de sănătate sunt atât de severe încât aduc atingere dreptului fundamental la protecția sănătății consacrat la articolul 35 din cartă și expun fetele și femeile afgane riscului de tratamente inumane sau degradante în sensul articolului 4 din cartă, atunci când sunt lipsite de acces la serviciile de sănătate competente. Restricțiile privind accesul la educație, la formare profesională și la piața muncii încalcă drepturile femeilor de acces la educație și la muncă, recunoscute în special la articolele 14 și 15 din cartă, expunându-le riscului de a nu putea să facă față celor mai elementare nevoi proprii și celor ale copiilor lor, cum sunt cele de a se hrăni, de a se spăla și de a-și asigura o locuință [41]. Astfel de restricții, prin gravitatea privărilor pe care le implică, pot să le compromită integritatea fizică sau mentală, la fel de mult ca amenințările mai directe la adresa vieții. În această privință, fetele și femeile respective sunt de asemenea lipsite de protecție juridică împotriva violenței bazate pe gen și a violenței domestice, ceea ce, dincolo de atingerea adusă principiului egalității în fața legii și dreptului la o cale de atac efectivă, poate constitui o atingere adusă dreptului la viață și la interzicerea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante [42].

56. La aceste măsuri se adaugă celelalte măsuri discriminatorii adoptate în privința fetelor și a femeilor afgane, care urmăresc să le limiteze sau chiar să le interzică libertatea de circulație în spațiul public, libertatea de exprimare și de asociere ori libertatea de a participa la funcțiile politice și la procesul decizional politic. Toate aceste măsuri demonstrează voința evidentă a agenților de persecuție de a exclude fetele și femeile din viața în societate, prin negarea drepturilor lor civile, politice, economice, sociale sau culturale. Ca urmare a efectului lor cumulat și a aplicării lor deliberate și sistematice, măsurile menționate fac dovada instituirii unei organizări sociale bazate pe un regim de segregare și de opresiune a fetelor și a femeilor, acestea fiind excluse din societatea civilă și private de dreptul de a duce o viață demnă și decentă în țara lor de origine.

57. În Concluziile prezentate în cauzele conexate Y și Z, avocatul general Bot sublinia că „persecuția vizează un act de o gravitate extremă, întrucât aceasta constă în negarea în mod flagrant și cu perseverență a drepturilor celor mai importante ale ființei umane, din cauza culorii pielii sale, a naționalității, a sexului și a orientărilor sale sexuale, a convingerilor politice sau a credințelor sale religioase. Indiferent de forma pe care o prezintă și dincolo de discriminarea pe care o realizează, persecuția este însoțită de negarea ființei umane și conduce la excluderea acesteia din societate. Dincolo de persecuție se profilează ideea unei interdicții, interdicția de a trăi în societate cu alte persoane din cauza sexului său, interdicția de a fi tratat pe poziție de egalitate din cauza convingerilor sale sau cea de a avea acces la îngrijiri și la educație din cauza rasei sale. Aceste interdicții implică în sine o sancțiune, sancțiunea pentru ceea ce este individul sau pentru ceea ce reprezintă” [43].

58. În speță, nu există nicio îndoială că, indiferent de forma pe care o iau măsurile discriminatorii, fie că este vorba despre decretele adoptate de regimul existent sau despre actele tolerate de acesta, ele implică în sine o sancțiune, sancțiunea pentru ceea ce este femeia sau pentru ceea ce reprezintă

[41] Potrivit Curții, pragul deosebit de ridicat de gravitate prevăzut la articolul 4 din cartă este atins în situații care se caracterizează prin lipsuri materiale extreme ale persoanei în cauză, care nu i-ar permite acesteia din urmă să facă față celor mai elementare nevoi, cum sunt îndeosebi cele de a se hrăni, de a se spăla și de a-și asigura o locuință, și care i-ar aduce atingere sănătății fizice sau mentale sau ar aduce-o într-o stare de degradare incompatibilă cu demnitatea umană. Curtea s-a referit, în Hotărârea din 19 martie 2019, Jawo (C-163/17, EU:C:2019:218, punctul 92), la Hotărârea Curții EDO din 21 ianuarie 2011, M.S.S. împotriva Belgiei și a Greciei (CE:ECHR:2011:0121JUD003069609, § 252-263).

[42] A se vedea în această privință Hotărârea Curții EDO din 9 iunie 2009, Opuz împotriva Turciei (CE:ECHR:2009:0609JUD003340102, § 176).

[43] A se vedea Concluziile avocatului general Bot prezentate în cauzele conexate Y și Z (C-71/11 și C-99/11, EU:C:2012:224, punctul 56).

ea în țara respectivă. Astfel, aceste măsuri conduc la negarea în mod flagrant și cu perseverență a drepturilor celor mai importante ale fetelor și ale femeilor, din cauza genului lor, privându-le de identitate și făcând intolerabilă viața lor cotidiană.

59. Având în vedere aceste elemente, considerăm că articolul 9 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2011/95 trebuie interpretat în sensul că se încadrează în noțiunea de „acte de persecuție” o acumulare de acte și de măsuri discriminatorii adoptate într-o țară în privința fetelor și a femeilor, care le restrâng sau chiar le interzic printre altele accesul la educație și la îngrijiri medicale, desfășurarea unei activități profesionale, participarea la viața publică și politică, libertatea de a pleca și de a veni și de a desfășura o activitate sportivă, care le privează de protecție împotriva violențelor bazate pe gen și a violenței domestice și le impun să își acopere complet corpul și fața, atunci când aceste acte și aceste măsuri, prin efectul lor cumulat, au drept consecință privarea fetelor și a femeilor respective de drepturile lor cele mai importante pentru viața în societate și aduc astfel atingere respectării depline a demnității umane, consacrată la articolul 2 TUE, precum și la articolul 1 din cartă.

B. Întinderea evaluării individuale pe care autoritatea competentă este obligată să o efectueze în temeiul articolului 4 alineatul (3) din Directiva 2011/95 (a doua întrebare)

60. Prin intermediul celei de a doua întrebări preliminare, instanța de trimitere solicită în esență Curții să stabilească dacă articolul 4 alineatul (3) litera (c) din Directiva 2011/95 trebuie interpretat în sensul că impune autorității competente să ia în considerare elemente proprii situației personale a solicitantei, altele decât genul său, pentru a stabili dacă măsurile discriminatorii la care a fost sau riscă să fie expusă în țara sa de origine constituie o persecuție în sensul articolului 9 alineatul (1) litera (b) din directiva menționată.

61. În special, această instanță ridică problema dacă este suficient să se stabilească faptul că solicitanta este o femeie sau dacă este necesar să se demonstreze că această femeie este vizată în mod specific ca urmare a altor elemente proprii situației sale personale.

62. Această întrebare se întemeiază pe două tipuri de considerații.

63. Pe de o parte, ea își are originea în jurisprudența pe care instanța de trimitere a stabilit-o cu privire la aprecierea cererilor de protecție internațională introduse de fete și de femei afgane care fugeau de regimul taliban anterior din Afganistan. Potrivit acestei jurisprudențe, anterioară adoptării Directivei 2011/95, situația fetelor și a femeilor respective trebuia, în ansamblul său, să fie calificată drept suficient de gravă pentru a se considera că măsurile discriminatorii care le vizau constituiau, în sine, acte de persecuție în sensul Convenției de la Geneva. Prin urmare, unei solicitante i se acorda statutul de refugiat numai pe baza faptului că avea calitatea de fată sau femeie afgană. În urma căderii regimului taliban, instanța de trimitere și-a modificat jurisprudența și a considerat că puteau beneficia de protecție internațională numai fetele și femeile care riscau să fie persecutate ca urmare a însușirii unui „stil de viață de inspirație occidentală”, devenit atât de esențial pentru identitatea lor încât nu se putea impune ca ele să renunțe la acesta pentru a evita o amenințare de persecuție, o astfel de apreciere întemeindu-se pe examinarea *in concreto* a împrejurărilor speței.

64. Pe de altă parte, instanța de trimitere subliniază că, deși măsurile adoptate de regimul taliban vizează fetele și femeile în ansamblul lor, s-ar putea ca, într-un caz particular, una dintre ele să nu fie expusă în mod concret uneia sau mai multora dintre aceste măsuri, astfel încât măsurile discriminatorii la care este expusă să nu atingă, prin efectul lor cumulat, un nivel de gravitate comparabil cu cel prevăzut la articolul 9 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2011/95.

65. Articolul 4 din Directiva 2011/95 prevede normele privind evaluarea faptelor și a circumstanțelor pe care se întemeiază examinarea nevoii de protecție internațională. Curtea a statuat că articolul menționat este aplicabil tuturor cererilor de protecție internațională, oricare ar fi motivele de persecuție invocate în susținerea acestor cereri [44].

66. Articolul 4 alineatul (3) din Directiva 2011/95 impune autorității competente să efectueze o evaluare a cererii la nivel individual. Aceasta trebuie să permită autorității respective să identifice persoana care are o nevoie reală de protecție internațională și să aprecieze credibilitatea sa [45]. În cadrul acestei evaluări, autoritatea respectivă este obligată, în conformitate cu articolul 4 alineatul (3) litera (c) din directiva menționată, să ia în considerare „statutul individual *și* situația personală a solicitantului, inclusiv factori precum trecutul, sexul și vârsta acestuia, pentru a se stabili dacă, ținând seama de situația personală a [acestuia], actele la care [el] a fost sau riscă să fie expus ar putea fi considerate o persecuție” [46]. Legiuitorul Uniunii nu prevede norme specifice în ceea ce privește ponderea sau importanța care trebuie acordată elementelor proprii statutului individual sau situației individuale a solicitantului.

67. Impunând la articolul 4 alineatul (1) și la articolul 10 alineatul (3) litera (a) din Directiva 2013/32 ca autoritatea competentă să efectueze o examinare a cererii care să fie adecvată și completă [47], legiuitorul Uniunii acordă acestei autorități marja de apreciere suficientă pentru a determina, de la caz la caz și în lumina tuturor informațiilor de care dispune, elementele pertinente ale cererii în vederea examinării nevoii de protecție internațională a solicitantului. Autoritatea menționată este, astfel, cea mai în măsură să stabilească elementele care trebuie luate în considerare, având în vedere faptele și împrejurările pe care se întemeiază cererea [48].

68. Curtea a recunoscut existența acestei marje de apreciere în jurisprudența sa.

69. Astfel, în Hotărârea din 2 decembrie 2014, A și alții [49], și în Hotărârea din 25 ianuarie 2018, F [50], referitoare la temerea de persecuție din cauza orientării sexuale, Curtea a statuat că, chiar dacă dispozițiile articolului 4 din Directiva 2011/95 sunt aplicabile tuturor cererilor de protecție

44 A se vedea Hotărârea din 25 ianuarie 2018, F (C-473/16, EU:C:2018:36, punctul 36).

45 A se vedea considerentul (12) al Directivei 2011/95. A se vedea de asemenea Hotărârea din 30 ianuarie 2014, Diakité (C-285/12, EU:C:2014:39, punctul 33), Hotărârea din 18 decembrie 2014, M'Bodj (C-542/13, EU:C:2014:2452, punctul 37), Hotărârea din 25 ianuarie 2018, F (C-473/16, EU:C:2018:36, punctul 34), și Hotărârea din 10 iunie 2021, Bundesrepublik Deutschland (Noțiunea de „amenințări grave și individuale”) (C-901/19, EU:C:2021:472, punctul 44). Amintim că luarea în considerare a situației personale a solicitantului trebuie, în plus, să permită autorității competente să evalueze dacă solicitantul necesită garanții procedurale speciale în conformitate cu articolul 24 din Directiva 2013/32 și să identifice avantajele care vor trebui conferite beneficiarilor de protecție internațională în temeiul articolului 20 alineatele (3) și (4) din Directiva 2011/95.

46 Sublinierea noastră. A se vedea în această privință AUEA, *Analyse juridique, Évaluation des éléments de preuve et de la crédibilité dans le contexte du régime d'asile européen commun*, 2018, în care AUEA arată că efectul combinat al măsurilor discriminatorii trebuie apreciat în lumina situației personale a solicitantului ținând seama de toate actele la care a fost sau riscă să fie expus solicitantul (punctul 4.3.1, p. 67).

47 A se vedea considerentele (18) și (20) ale Directivei 2013/32.

48 Astfel, din articolul 18 alineatul (1) din Directiva 2013/32 rezultă că autoritatea competentă poate, atunci când consideră că este relevant pentru evaluarea cererii, în conformitate cu articolul 4 din Directiva 2011/95/UE și sub rezerva consimțământului solicitantului, să dispună un examen medical al solicitantului cu privire la semne ale unei persecuții sau vătămări grave suferite în trecut.

49 C-148/13-C-150/13, EU:C:2014:2406.

50 C-473/16, EU:C:2018:36.

internațională, oricare ar fi motivele de persecuție invocate în susținerea acestor cereri, *autoritățile competente au obligația de a-și adapta modalitățile de apreciere* a declarațiilor și a elementelor de probă scrise sau de altă natură *în funcție de caracteristicile proprii fiecărei categorii de cereri de protecție internațională*, cu respectarea drepturilor garantate de cartă [51]. Prin urmare, Curtea nu a exclus ca anumite forme de expertiză să se dovedească utile pentru evaluarea faptelor și a circumstanțelor, cu condiția să se realizeze cu respectarea drepturilor fundamentale ale solicitantului de protecție internațională [52].

70. În plus, în Hotărârea din 17 februarie 2009, Elgafaji [53], referitoare la temerea de a suferi amenințări grave și individuale ca urmare a violenței generalizate în caz de conflict armat, Curtea a admis că, în mod excepțional, existența unor astfel de amenințări poate fi considerată dovedită în cazul în care gradul de violență generalizată ce caracterizează conflictul armat aflat în curs de desfășurare, apreciat de autoritățile naționale competente, atinge un nivel atât de ridicat încât un civil trimis în țara respectivă sau, după caz, în regiunea în cauză ar fi expus, *ca urmare a simplei sale prezențe în teritoriile menționate*, riscului real de a suferi aceste amenințări, fără să fie obligat să facă dovada că este vizat în mod specific ca urmare a unor elemente proprii situației sale personale [54].

71. Rezultă că însăși cerința de a efectua o evaluare individuală a cererii de protecție internațională presupune ca autoritatea competentă să adapteze modalitățile de apreciere a elementelor de fapt și de probă în funcție de caracteristicile proprii fiecăreia dintre cereri.

72. Or, cererile de protecție internațională introduse de fetele și de femeile originare din Afganistan prezintă, în opinia noastră, caracteristici proprii care permit autorităților competente să adapteze modalitățile de apreciere a acestor cereri.

73. Astfel, măsurile discriminatorii la care fetele și femeile afgane riscă să fie expuse intră sub incidența unui regim de segregare și de opresiune care este pus în aplicare în ceea ce le privește ca urmare a simplei lor prezențe pe teritoriul respectiv, fără a se lua în considere identitatea sau situația lor personală [55]. Desigur, deși este posibil ca o solicitantă să nu fie afectată de una sau mai multe măsuri în discuție ca urmare a unor caracteristici specifice, ea continuă să fie expusă unor restricții și privări care, luate în considerare în mod individual sau avute în vedere în ansamblul lor, ating un nivel de gravitate echivalent cu nivelul de gravitate impus de articolul 9 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2011/95. Acest regim, amplu documentat, este de altfel descris ca nefiind asemănător cu niciun alt regim [56]. Atât rapoartele întocmite de AUEA, de organele Consiliului

[51] A se vedea Hotărârea din 2 decembrie 2014, A și alții (C-148/13-C-150/13, EU:C:2014:2406, punctul 54), și Hotărârea din 25 ianuarie 2018, F (C-473/16, EU:C:2018:36, punctul 36).

[52] A se vedea Hotărârea din 25 ianuarie 2018, F (C-473/16, EU:C:2018:36, punctul 37). Metodele utilizate trebuie să fie conforme cu dispozițiile Directivelor 2011/95 și 2013/32, precum și, după cum rezultă din considerentele (16) și, respectiv, (60) ale acestor directive, cu drepturile fundamentale garantate de cartă, cum sunt dreptul la respectarea demnității umane, consacrat la articolul 1 din cartă, și dreptul la respectarea vieții private și de familie, garantat la articolul 7 din aceasta. A se vedea în acest sens Hotărârea din 2 decembrie 2014, A și alții (C-148/13-C-150/13, EU:C:2014:2406, punctul 53).

[53] C-465/07, EU:C:2009:94.

[54] A se vedea Hotărârea din 17 februarie 2009, Elgafaji (C-465/07, EU:C:2009:94, punctul 43), și Hotărârea din 10 iunie 2021, Bundesrepublik Deutschland (Noțiunea de „amenințări grave și individuale”) (C-901/19, EU:C:2021:472, punctul 28).

[55] Aceasta este și opinia exprimată de UNHCR în declarația sa emisă în contextul prezentelor trimiteri: „În timp ce, în cadrul anumitor cereri legate de apartenența sexuală, solicitanții vor fi expuși riscului de persecuție ca urmare a unor împrejurări speciale – de exemplu sancțiunea pentru încălcarea moravurilor sociale, violența domestică –, alții vor fi expuși unui astfel de risc ca urmare a situației generale de discriminare și de violență pe motive de gen într-o țară” (traducere liberă) (punctul 5.2.4).

[56] A se vedea Consiliul pentru Drepturile Omului, *Situation des droits de l'homme en Afghanistan, rapport du Rapporteur spécial sur la situation des droits de l'homme en Afghanistan*, 9 septembrie 2022: „În nicio altă țară femeile și fetele nu au dispărut atât de rapid din toate domeniile vieții publice și sunt atât de defavorizate în toate aspectele vieții lor” (punctul 21).

Europei sau care țin de sistemul Organizației Națiunilor Unite, cât și rapoartele emise de ONG-urile internaționale dovedesc că tratamentul rezervat fetelor și femeilor în Afganistan este de natură să creeze o nevoie generală de protecție internațională pentru solicitante.

74. În asemenea împrejurări, nimic nu se opune, în opinia noastră, ca o autoritate competentă să aprecieze, având în vedere ansamblul informațiilor de care dispune, că nu este necesar să se stabilească faptul că solicitanta este vizată din cauza altor caracteristici distinctive decât genul său.

75. Curtea Europeană a Drepturilor Omului se pronunță la rândul ei în acest sens. Astfel, ea simplifică cerința potrivit căreia solicitantul trebuie să poată dovedi existența riscului real de rele tratamente ca urmare a unor împrejurări care îi sunt proprii sau a unor caracteristici specifice în cauzele în care s-a stabilit că solicitantul face parte dintr-un grup vizat în mod sistematic în țara sa de origine și că situația generală de violență din această țară îl va expune, prin simpla sa întoarcere, riscului de tratament inuman sau degradant contrar articolului 3 din CEDO [57].

76. Considerăm că asemenea modalități de apreciere țin și de marja de apreciere pe care legiuitorul Uniunii o acordă statelor membre la articolul 3 din Directiva 2011/95. În temeiul acestui articol, statele membre pot adopta sau menține standarde mai favorabile în special pentru a decide care sunt persoanele care îndeplinesc condițiile de acordare a statutului de refugiat, cu condiția însă ca respectivele standarde să fie compatibile cu directiva menționată. După cum a amintit Curtea în Hotărârea din 9 noiembrie 2021, Bundesrepublik Deutschland (Menținerea unității familiei) [58], standardele respective pot consta printre altele într-o flexibilizare a condițiilor la care este supusă acordarea statutului de refugiat și nu trebuie să aducă atingere economiei generale sau obiectivelor directivei respective [59].

77. Or, astfel de modalități de apreciere nu pot, în opinia noastră, să aducă atingere economiei generale și finalității Directivei 2011/95, din momentul în care statutul de refugiat este acordat în urma unei examinări adecvate și complete a nevoii de protecție internațională a solicitantei, în conformitate cu condițiile de acordare a acestui statut, prevăzute în capitolele II și III din directiva menționată.

78. Având în vedere aceste elemente, considerăm că articolul 4 alineatul (3) litera (c) din Directiva 2011/95 trebuie interpretat în sensul că nu se opune ca, în cadrul examinării statutului individual și a situației personale a solicitantei, necesară pentru evaluarea individuală a cererii de protecție internațională, autoritățile naționale competente să rețină existența temerii fondate ca aceasta să sufere acte de persecuție din cauza genului său, fără a trebui să cerceteze alte elemente proprii situației sale personale.

[57] A se vedea de exemplu Hotărârea Curții EDO din 25 februarie 2020, A.S.N. și alții împotriva Țărilor de Jos (CE:ECHR:2020:0225JUD006837717, § 107 și jurisprudența citată).

[58] C-91/20, EU:C:2021:898.

[59] A se vedea punctele 39 și 40 din această hotărâre, precum și jurisprudența citată. Curtea a amintit că sunt interzise în special standardele care vizează recunoașterea statutului de refugiat unor resortisanți din țări terțe aflați în situații fără nicio legătură cu rațiunea protecției internaționale (punctul 40 și jurisprudența citată).

V. Concluzie

79. Având în vedere toate considerațiile care precedă, propunem Curții să răspundă la întrebările preliminare adresate de Verwaltungsgerichtshof (Curtea Administrativă, Austria) după cum urmează:

1) Articolul 9 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2011/95/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind standardele referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de protecție internațională, la un statut uniform pentru refugiați sau pentru persoanele eligibile pentru obținerea de protecție subsidiară și la conținutul protecției acordate

   trebuie interpretat în sensul că

   se încadrează în noțiunea de „acte de persecuție” o acumulare de acte și de măsuri discriminatorii adoptate într-o țară în privința fetelor și a femeilor, care le restrâng sau chiar le interzic printre altele accesul la educație și la îngrijiri medicale, desfășurarea unei activități profesionale, participarea la viața publică și politică, libertatea de a pleca și de a veni și de a desfășura o activitate sportivă, care le privează de protecție împotriva violențelor bazate pe gen și a violenței domestice și le impun să își acopere complet corpul și fața, atunci când aceste acte și aceste măsuri, prin efectul lor cumulat, au drept consecință privarea fetelor și a femeilor respective de drepturile lor cele mai importante pentru viața în societate și aduc astfel atingere respectării depline a demnității umane, consacrată la articolul 2 TUE, precum și la articolul 1 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

2) Articolul 4 alineatul (3) litera (c) din Directiva 2011/95

   trebuie interpretat în sensul că

   nu se opune ca, în cadrul examinării statutului individual și a situației personale a solicitantei, necesară pentru evaluarea individuală a cererii de protecție internațională, autoritățile naționale competente să rețină existența temerii fondate ca aceasta să sufere acte de persecuție din cauza genului său, fără a trebui să cerceteze alte elemente proprii situației sale personale.